Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деза ★ ЕРА, 16 ОКТЯБРЬ, 1986 ШУ. ★ № 124 (7315). ★ Мах 3 кеп.

М. С. ГОРБАЧЕВА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

12 октябре КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева пресс-конференци йир советско - американски вIашагIкхетарах язделча йир журналисташ.

Массовни информаце средствай вийкалашна дувшаш, М. С. Горбачева аьлар:

Сайре дина хийла шуна, дамаш господаин, новкъостинаI Шуга массанера моарлаш ду аз.

Цхьа сахьат гаргга ха я тха США президентаца господинаца Рейганга вIашагIкхетар хинна. Оаха лийрзIкхетар хинна. Оаха лийрзIкхетар хинначул кIезигга уьссича дуккаргIа дIаьдделар из. ГIулакхо дIадийхар из. Шоана хьалхашка бекке ва' со йиллача хана пресс - конференце ха цца вахьа.

Шоана хIанзе а хоьш ма дий вIашагIкхетар советски кулгалхой шинцIатIаргIа хинна дага. Бакъда, доагIаш а ма дий, из хургIалар господина Рейгана оагIонкъастача лоьш хинна дар. Цундела, из аргIар, из вIашагIкхетар хинар оаха цхьана ялха решенигIа.

ХIанз из чакхдаьнад. Цунах оханн да ялх духьал этIаца тоьх гIап. ТIехьажара этапе чIоагIга дискуссеш а хулаш хIанзза хиннача вIашагIкхетарера доагIа со. Со хIанз а ду дискуссех хийтача, тех малхбалхаваза ва. ХIалха а хIанзе гIертарга со сайна хетараш дувцарал совгIа, хинна фуд чIоьстаде а. ФутаргIадаьс а из хургIа хьалхараг хийттараш, хьалхара оненаш, хьалхараг ялхалина. Дерriга вIашагIкхетар хIанз а бокъонца чIоьстаде дезаш да.

ВIашагIкхетар донкха хилар, из шоана хо а лургда аз дун чулоацамах, цига геттарг тера, геттара айденна, геттара хьашт1олам дувцара предмет хиннача проблемех дийцяча.

ВIашагIкхетарга атмосфера доттагIгIа тIехь яр. Тха йиш хилар парIатта а оттадаь довзуьр доацаш а тхоашта хетараш дуьна. Цо йиш хьалтар тхота дунен политика дуккха йоккхий проблемаш, шиъ оагIоахьара отношенеш этгара хьалха ерригача дунен общественота терка ма юкъмоттига латта деша — тIемеи маттарех, йдерни гера сихдаь хьаделга соцадарш хьалхехьара делаш, довзийна вьча, ду темас чуоацача делаш йоаг ерriга комплекс иоагIарга йовза.

Юкъарчал доацаш вIашагIкхетарах шийх, дискуссей, сагIонай предложенейги цун итогийн чулоацамах дувцале хьалха са безам ба Рейкъявике вIашагIкхета иницIатива хIана оттайир оаха цоана дашха.

Аз массара а еш дунен пресса, укх деношка сона бIарга а дайра вIашагIкхетар дIадахьарх йола совещани мел шера дIаьлржай. Цунца дувзаденна дукха дийр КПСС ЦК Генеральни секретарь США президенте адресагIа а, снижени бешей уж, иштта вIашагIкхетанза бархбогашап дар, хьанна мала юхьаьнаьнаь, хьанал мала котьаьнаьнаь, и. к., дI. а халтар дир. Бакъда, ма хой шоана, тIехьа ца тетташ вIашагIкхетга оаха США президентага яьха предложенех хьахинначух, бахьани из кхайкнарг дина хеташ но тIаэдарг чIоагIга доарIхIаме дар.

ХIанз са дунца безам ба Iэтгара хьалха тхо вIашагIкхийттача Женевах. Из йоккха диалог яр, хIанз а, из хинначул тIехьагIа иIезига йоацаш ха пIаьхха йолаше а, вай иштта доахI из — Женеве вIашагIкхетар.

ТIаннах, нагахь санна шоана дагадоагIе, ишшор йо рабара къаьстта бехьтохкам СССР-ей Америка ВIашагIкхийттача Штатийн хилар бакъдар оаза, иэрриг йоцаш йоаг. Йиш йоацаш цига цхьаннха хотвагIоаначи хилар цхьана дIахьаьжа а дир. Из бакъдар бокхача доарIхIаме а да. Оаха ишшта дIахьаьжар цхьаннха а оагIув тIема хьакъехьа тIехьхилла гIертарга, аьнна а. Из геттара боккха доацаш доарIхIаме аьнна хIама да.

Женевал тIехьагIа хIама на эшшап шу пьяннад. Цига шоацаш тIаийнча денза-ташка тешаме болх чакхбаьлар советски кулгалхой. Женевера цIадалъкхача оаха тхоай моратори йIаьхIир; тха из хилар дIадахьа шера 1 январгага кхачалца. ХIанз 14 бутт баьнна тха полигонашка сатийна йола. — из денай хIаьта тхо Женевера деххараш клоьчашпеш, машара кюл бахьан бола тхоай бехьтохкам бовзаш хилар. Уж ерригаш а атта решенеш яр. нагахь санна ца хана Неваде лелдамаш хилар хIанз а долаш хилар гергал дича. 15 январе хIанзара бIаьшера чакхйолаш йдерни гера дIадахьара программа а оттаеш йоккха заявлени йир оаха.

Укх шера июне Варшавски Договора паччахьалхенаца Европе, моллагIола гера герзашара пиъашш кIезигде йоккха комплексни программа хьакхбаьлар йола совещани мел шера дIаьлржай. Цунца дувзаденна дукха дийр КПСС ЦК Генеральни секретарь США президенте адресагIа а, снижени бешей уж, иштта вIашагIкхетанза бархбогашап дар, хьанна мала юхьаьнаьнаь, хьанал мала котьаьнаьнаь, и. к., дI. а халтар дир. Бакъда, ма хой шоана, тIехьа ца тетташ вIашагIкхетга оаха США президентага яьха предложенех хьахинначух, бахьани из кхайкнарг дина хеташ но тIаэдарг чIоагIга доарIхIаме дар.

ХIанз са дунца безам ба Iэтгара хьалха тхо вIашагIкхийттача Женевах. Из йоккха диалог яр, хIанз а, из хинначул тIехьагIа иIезига йоацаш ха пIаьхха йолаше а, вай иштта доахI из — Женеве вIашагIкхетар.

ТIаннах, нагахь санна шоана дагадоагIе, ишшор йорабара къаьстта бехьтохкам СССР-ей Америка ВIашагIкхийттача Штатийн хилар бакъдар оаза, иэрриг йоцаш йоаг. Йиш йоацаш цига цхьаннха хотвагIоаначи хилар цхьана дIахьаьжа а дир. Из бакъдар бокхача доарIхIаме а да. Оаха ишшта дIахьаьжар цхьаннха а оагIув тIема хьакъехьа тIехьхилла гIертарга, аьнна а. Из геттара боккха доацаш доарIхIаме аьнна хIама да.

Женевал тIехьагIа хIама на эшшап шу пьяннад. Цига шоацаш тIаийнча денза-ташка тешаме болх чакхбаьлар советски кулгалхой. Женевера цIадалъкхача оаха тхоай моратори йIаьхIир; тха из хилар дIадахьа шера 1 январгага кхачалца. ХIанз 14 бутт баьнна тха полигонашка сатийна йола. — из денай хIаьта тхо Женевера деххараш клоьчашпеш, машара кюл бахьан бола тхоай бехьтохкам бовзаш хилар. Уж ерригаш а атта решенеш яр. нагахь санна ца хана Неваде лелдамаш хилар хIанз а долаш хилар гергал хина советско - американски переговораш еча хана, ду цIхьанне а шекю йIт цига еча. дискуссех пайда бIарзхилараьх. Нагахьа санна дискуссеш цхьа лоацъе йиш хулийтарг1елаш — цаI-шиъ ловча хийла кхоь вариант яларе, хIаьта. дохоццар цхьан доарIхIамеча достаме хIаьта, тIанхха догдаха йиш яр уж лехараш правительственнита цхьа хьадда йола соглашенеи предложенеи хулаш чакхдаргхиларга... Бакъда из цхьаннх хулаш дан Женеве, цига дувдараш дунен политика дешаш дале а. Укх тIехьхарча хана уж переговораш, ма дарра аьлча, ньсса кхеташ я, практически сайгIай. — Сихдаь герз хьаделга соцадаш, дIадувцадурдоацаца тIехьа тIадоагIаш доалаш сихдаь керда герз хьадаьна дагдоацача довлаш латт гIулакх — политически тIемеи хьакъехьа.

Из лаьхехьа. Йийца тха йоккхий инициативаш шера дIаIаийнай дунен общественото. Бакъда уж ма йоагIгIара кхетаньяц американски администраце.

Хьа тIехьгIа, дунен тIа цхьрам юха а лаьхлуш ба. Сона хетачох тIехьдаккхар аз — цунна-м шо шоай а тешаш ма дий — дуне тIетта да. Дуне тIетта да, дерriга-ча мехкий, этгара хьалха йоккхийча паччахьалхений, хьалха этгара хьалхарча агрIана Соединенни Советски Америка ВIашагIкхийттача Штатийн культгалхойнкара дIа а лех тIехарга тенденеш соцае могиргдола политически эолам хуьлу, тIоагIо елга.

Ишшта, собштена ду тайпара бу иIкъ хоадабергбоалаш дола цхьа тIама де дезаш. Оаха вьвод а йиш: эшша достаме процессаш дIадостаерйола вопрос. ишш бола иIкъ. Ишшта йола иIкъ. — СССР-ей Америка ВIашагIкхийттача Штатийн культгалхошкара мара йоагIарьхьа. - Духьхьала цхьухьа. 25 июле президента Рейгана дайтача письмоц цунна жоп луш. аз лаьхIар хьем боацаш вIашагIкхетара из тIаьхьа. Аз вдари цхьан-шин дийнахьа дерriга гIулакхаш а дита. тIехьа па тотташ вIашагIкхетга дезаш хьа этгад. аьнна.

Из письмо президентага дIаделар новкъоста Шеварднадзе.

Гой хIанз из геттара боккха доарIхIаме вIашагIкхетар хинна чакхдаьлар. Тхона хетар цун итогех тийша дукхагIа хургда. аьнна. Хьаьта дьасса кулгаш дахьаш нанна да дахкинзар.

Оу дальш дальхар тхо Рейкъявике? Оаха ера тхоашша йоккхийча предложенеи бIарчча пакет, наганна хетар цун итогех тийша дукхагIа хургда. аьнна. Хьаьта дьасса кулгаш дахьаш нанна да дахкинзар.

Оу дальш дальхар тхо Рейкъявике? Оаха ера тхоашша йоккхийча предложенеи бIарчча пакет, наганна хетар цун итогех тийша дукхагIа хургда,

М. С. ГОРБАЧЕВА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

(Нистеодалар,
Долылур 1-ча оагІо тІа).

ДІахо ёоанхо йир даь хьаъхьехь. Оаха ухаза а хьалхаш. Йихьар ухаза ер шоллаш ду схьаъа перезвоваш е ховш тхо, претензеш а йоаш, решени а хоо. Хенйорк оаха заар километраш кІезигарІа йоацаш гаьна, оаха ракетех долд дош оттаде дарІодацаш хилар. Ду ер ша хьаъхьа а предложени хьалхашна йихьар оаха, ух ракеташ ДІа а къовл оаха, нап хьакъехь перезвоваш ера юкъе а доагІа.

Гой шиттаа йоккхуьйла ду тІе гІертар тоха. Соса кетачох, ишттаа дола хІама тхогара хургхилар дагахь Американ американ-ашІатта, бакъ да дискуссе-на йихьар, ду хьала хьакъехьадар, ишттаа ца дезилга — Европа новш ракеташ ДІаяра тевъа бовцилга. Юха а тІаьххьара тхо йоккхуьйла варианташ гаьна хила. Тхо-ма тІергарий гаьна яхарга ДІадІаха юкъера хоачкъа совецкана американ ракетех Европа муьқъаххьа.

Ду дешьа лаьца дискуси йолча хана США президента терхам ТІебрезайор шиЙ хатта тІа ГІагІергІта. ДІадехар хиннаца ше ВашІагІделлачох — «пулёвой вариантех» цо ах яхаш хиара. ХІаьта тхо хІанна цун тІехьа ва.

Таханалла хьаннаЙ дискусси, яра дискусси, хІаьта оаха лаьрхІад дунгехьа цьаьхьа иха тІа банкха: аьннад, тагаьна сацна, Европера американскин советскин. Цо хеташ ДІабоахе, разьа-да тхо Аверча тха юкъера йола ракеташна бІаь-бІаь боеголовка йитта. ХІаьта американскин США территоре тІа шоай ишттаа йолча ракеташна ишттаа а юташ.

Буххошцаьн тІоагІдир ду дешьа тхаьнгаьна бІаргІа даьд, мелла дале а ДІаьхьа а — царна довр а деш тІоагІгІа тхоаш тІехьашна даьннадале а.

ХІаьта ДІаболабе безаний болам. Со дуьна аьмца шена аьнна ІийнаЙан. ТІаьна сеа майра а стандартин йоаца а решенеш! Нагахьа санна, масеаса ца ДІаялаха хаттарна схьамаьл хаьжамаш лаьа лехье, ттехьара а кхыйолча хана доагІар вай ларадой, тахан мичаьа дІа а кхоана, мичаьхь хургда а терьоь а та дей, аьлча ма изкъбйе йІалла ца уьна а мег, нагахьа санна вай ишттаа дой, тІакхиа цхьаьнга тайпа кьаьлаш а хургда ваьлеш. ТІехьан ХІамантара ДІаделаде деаш из? Ишттаа йолча компромисс тІаийай оаха, кхыметтел. цІаьхьа а ях аз, тхо ткоте атта деше а. Дечет, США президентаца вашІагІкхиттача оаха договор, йир гаьнагга диллача юкъерча бобарехь кхочуьйла ваьлеш тахан ДІаяхара долча деашх а.

ЯдерІи герз дуккха кІезигарга наьЬьагІа даха кийча хиларца дувзаденна оаха ишттаа доагІар оттадир. Ишттаа оаха хоамболлаш йола этап ДІаболаЙаьлле — ядерни герз ДІадоаккхизга — тІаккха боьхьна кхетаеш хила ре-ша тІаьххьара — ишттарга хьакъехьара дар а. ХІаьта тІехьажам кхы ъ а тІоагІа. хила беза. ХІара оагІон бизза тешам куьпа ІаламаЙара. Советски Союз тІехьа я кхьа тапара тІаьххьам хилийтара. Из боагІа ту а ийлйен тІа а ишттаргІорачу. ТІаьххьажа. Ма моагІагІа формашта кхийча хилар тоагІдеш тІаьна оаха. Ишттаа позиций вай ишларах из дош а кхоастийнарг.

Цунна хьаьжина кхы ъкха проблема я, ай пай практически ДІадолаЙаь да ядерни герз ДІадоаккхизга — ишттаа хІара оагІон тешаш хила, ду юкъа ер оагІонех цхьаьнга а тІема совет яккха тІертарг ца хиларах. Сона хетаргІахь, из боьхьна на ийлса а да, аьлча — политически а тІема а хьакъехьа.

Политически хьакъехьа: нагахьа санна вай тёрз кІезигарг доалаЙ, тІаккха йоаца е оаз керлача тайпара тІа тахан йолаш а латташ а йола ерригна формоашн духьаьдаЙйта ца Іеш, ишттаа кхы тІа а тІоагІа.

Тіема хьаьххьа: боьхьна да йоаххо е еза шин оагІоно ядерни потенциал кІезиг а ер, хІаьта цу ханна, герз кІезигаша процесс ДІабоахе дан, яьхьо — кхаьлаьга, кийчо а яь, инициатива ДІаяхара долаЙаш. ТІема совете йоаккхагІдолаш тІаьххьара ишттаргІа. Из санна дар хилийта йиш ш. Из аз доаладу. Советски Союза. ХІаьта вай боьхьо я из санна дар вашІагІкхиттача Штатийн ядерни потенциал ДІаьккхаьча, тІаккха, ду юкъе гёрз, хьалхарча дьаьхь ПРО санна дараш хьаделга оха тоагІтеа балъанан а ваттаеш, из ДІадоаккхилга тІоагІе деза, аьлна.

Вай предложени ишттаа йоагІаш яр: вай тІоагІду ПРО-х дола ха йилла доаца договор, сагІоьмаш цхьатарра ДІекхаргІ тІа а яиш — тух гаргарча ит шера ду догоора юкъера уьк ДІабола йиш а йоаца.

Нийсен логичини оттадаь ай ма? — логични да.

ЦІенхаштта оттадаьдий?

ЦІенхаштта оттадаьд.

Шаккхе оагІон хьаьт доаш дий? Шаккхе оагІон хьаьт доаш а да.

Цу цхьан ханна вай ДІахайтар итт шера керте ПРО-х лаьца мел дараш цІоагІа нийса лелаце деанга, разьа-ботташта, космически герз техкара доазуьв оттаде дезилга, бокъо ешиЙ духьхал тохкамаш де, лаборатореша тохкамаш де.

Фу ала доахкар тхо цунна?

Тхона хов американски администраци, президент СОИ еташ, из хиъча бакъъхьа хеташ болга. Хьагучох, лаборатории тохкамаш ер ер. ТІаьххьара тхо разьа хиларо президента аьттув лургІа фу уьк тохкамаш чакхдаха, СОИ фу а тІоагІа фу лайла бола а хьажа. Дуккхаленна, ишттаа тхона а, ма хІаиаае а йуй ховшше.

Цигтача ДІаболабелар дуненаи политика тІабодача шин ыьлыьа бокъонна ДІаделаца, сан, сихдаь герз хьадар соцадар, ядерни герз ДІадаккхар санна дола дешаш цу даьхье а долаш.

Американски администраце пе президента, ВашІагІкхиттер чакхдалладуьлла даггара ДІадехар СОИ чу мел доагІачун тохкамаш де лаборатореша хинна ца Іеш, царех ер оагІонгу юкъе космос а йолаш, Америна бокъо йолаш хилийтар.

Цхьабанъла, хьан тІаьцарг да из? Хьакъьалах тувлавеначоГ Хьакъьалах тувлабенчаца, из дагІа я. Тхо хьакъехь сиха безача, дарба деча хуьл. Сона-м ган уж кулгаллеча мотгигашка, кьаьста пачъахьалхенний доале латташ.

Тхо ІаьнгІа боккхий исторически решенеш тІаьцача ДІатІакхьахьадар, хІаьта аьлча хІанна кхаьнга хиннча кхаьнга терахь кІезигарга мара деца. Оаха тІаийдаьр ПРО, ОСВ-1, ОСВ-2 и. кх. дІ. хьакъехьа йоца решенеш.

ХІаьта американски администраце, хІинца оаха кхетадеча тайпара, техноложи дискуси даьхье ше тІе хІар хилар тІийца а тІийца, СОИ гІолла тІёмаи соьлге шийгахьа кхиийна ДІергІаш, ишттаа а тІе хиннча — барт а биЙбалитаб. Оаха хьалхалаьккхаган дар ер ер ер

Серго Орджоникидзе вав 100 шу дузаш

ПАРГІАТО ЕННАЧУНГА А ДОТАГІЧУНГА А— ДУКХАВЕЗАЧА ОРДЖОНИКИДЗЕГА ГІАЛГІАЙ ХАЛКЪАГАРА

Ухх бетта 24-гІча дийнахъа бІаь шу доал Коммунистически парте а Советски паччахъалкхен а цІи хеза деятель, В. И. Ленина соратник, Россе Къулбехьен Чрезвычайни комиссар Серго Орджоникидзе вав.

Георгий Константинович Орджоникидзе вав 50 шу дузача дийнахъа гІалгІай халкъа цІеранІа 18942 саго кулгаш а яздаь, письмо-кхайкарал дахьийтад цунга. Цун 100 шу дизара накъаделхаш, «Кердача вахара тІехьа» яхача Гойгов Іаддал-Хьамида книжка тІара хьайича из письмо кепаток оаха.

Моврша да хьога, тха сийлахь ворхха доттагІа, моврша да хьога, низ бола тха лаьча, хьа шовзткъе нтт шу дузача Іоовча дийнахъа, ше пергІета Іаьвиссаучу а хьекар дей хинначчига а дег тІара бармал олаача а ираз долча а гІалгІай халчо мо-аннаЛи безами кхайчаьу хьо-га.

Ах бІаь шу ха яьккхай Іь чух дуйси тІа вахан. Фаьита тарилоли турпалг вахара ах бІаь шу. Іоаман школа мо шакІа санна Ілена Ілемашкара хьийда доаг1а хий сагна яхехнаш, низ болан, сий долаш па ге1ирта кхо на-хаь. Иоаргта лаьтан кІал доалла, лархІа Іиш йоаца дуЛха рузька адамашта гучадоакхаш, ший наьтьа цухьа-на ийлеЛуи мел дар дІаЛоцу-кхаш, бІаьшерашка лаьтта Іоамй Іогалаш хериеан сиздена воагІача Іоаман хи-ша кечгІоЛ, Іоамаш школа деш чІожеш Іоаз.

Низ болча Іоаман хинна йоккхий тухбинаш ехсташ гоЬоташта, Іохтанга, стани-ташта серлаз а эпа тІа. Ишта ца хьа вахар а, тха хьамсара Сегго, цу низ болча хьаман хинта тара а до-лаш, хьа Іома, большевис-ски дего тха дегаш доклад бсаамах, майралах, тьинарах, керда ираз дола чахар ба-хьан, сийлахь - доккха Ленина тІулакхах коммунизм ба-хьан гІеттача хьоьсам.

Доккха хьаьккал долча Ленина дІадолладьр хьалладьар, дерриа сий вахар иьккъех-гамхошта тІулах деш ший са дІаденнача, внцлурсвеца-ча Сергей Миронович Кирова аграра хьамсарагІа вола доттагІа, хьо духхавеза вай сийлахьа Дьахен массадо-ча халкъашта, къаьстта вена ха хьо тха дега. гІалгІай халкъа дега. Хьа сий долча цІерша, хьа сийрдача рыцарски юхь-сибатаца дувзаделина-да Хьаза хьаьхергамхочун-гІалгІайчун турпалх кхоьа-на деах этгара хозаІа до-да дагадоагІаш, тха халкъа керда, ираз, наьхача тара дола вахар диллара гІетта кхоьсам.

ІаЬржакинез

1918 шера июнь бетта гІалгІайчене кхаьчар хоам. Владикавказе хиннача Тер-ски областе дахача халкъий съезде кьамьал а дир, Іоама-ран деах этгара хозаІа до-да дагадоагІаш, тха халкъа керда, ираз, наьхача тара дола вахар диллара гІетта кхоьсам.

Низ болча Іоаман хинна йоккхий тухбинаш ехсташ гоЬоташта, Іохтанга, стани-ташта серлаз а эпа тІа. Ишта ца хьа вахар а, тха хьамсара Сегго, цу низ болча хьаман хинта тара а до-лаш, хьа Іома, большевис-ски дего тха дегаш доклад бсаамах, майралах, тьинарах, керда ираз дола чахар ба-хьан, сийлахь - доккха Ленина тІулакхах коммунизм ба-хьан гІеттача хьоьсам.

Доккха хьаьккал долча Ленина дІадолладьр хьалладьар, дерриа сий вахар иьккъех-гамхошта тІулах деш ший са дІаденнача, внцлурсвеца-

Цу хана тхо долча дацар Советий Іаьдал. «ГІалгІай Іаьмаш совет» салаш хиннар бе балла бАьсІаташ кулгаш, кулланаш; эпсараш, дина кер-те латтараш бар. Къаьхьара гІалгІай хьаштдолаш бацар ух, наха лаьтта дезаш хи-ларга Іадуьгга а цар безам бацар. Къаьлларга казанний-кІайгархдийций хьанниманца баог а бац, чи хьомаш бар Россе Советий Іаьдал до-харга, тІехьа ГІайбоаГича хана шоай тІийнача балхах кІайгархдийсти бандарага шоашта хІаммлг йожарга дог а доахаш.

Хіаьта уххаза цІаьхха кхаьчар, оанаш бувцаршка хьатта хІама а доацаш, ьаьт-та ваьнна, ваьнна деза халкъа хьекаш вола саг.

— Мишгай цу сага цІи?

— ХІа гІертар гІалгІай къе-хой.

— Оржоникидзе.

Сихача тъьамашца, юртара ю юрта доалаш, дІахезар на-йисе йолча цу сагах, боль-шевикех дола халкъ бандага-да дош.

Бакъда, халлъо кхыча тай-пара, шийна дего хьекача бесса йоаккхар цун цІи.

— Іаьржакинез, «Іаьржа ваь» яхнлга, къекой аьла, миский, пІалбйсарий баьчча яхьлга дар из. Цу хана дена гІалгІай къаьхьагама хьамсара хилар из цІи, байрах ханна дІаэттар.

ХЬАДАЬККХА ЛАЬТТА

Тха халкъа цІаккха дин-дургдап, цкъа, боьхьона Со-ветий Іаьдал чІоаГІеттача хана, тха дегаш Іоаалаш-ладуучаш Іа аьнна дешаш.

— Сона дагадоагІа, аьлар Іа, — Терски республ1ка хІ-ъаьккаш ГІ съезд чакхйолу-лача хана Іалъамате чІоаГІа кхерам тхона тІабессача хана, из ар-ру чІурдар, малагІа котаърга цо хозо йоІа кхерам хь. тхона тІехьа наьх па боалача хана, оаалуш тхогаьа кьыйна юьх. Цу хана гІалгІай тха-гача халкъо ХІуллаьлар Со-ветий Іаьдал.

Цу хана денз. Іадьлъмате доккха сонгІат санна, тхона дегаІина леллаш оаха. Сергго уж тха дешаш.

Селхан из хилча санна, цу хана денз 18 шу дьаьнадале тха. Къона кІант вар хьо цу хана, Сергго, ШепгІ Іайбо цу хана сирьъьнцар хьа хьайбаь-ча керта мосаш, баьнда. баьчча йІоаграча хьаьнъазах хьалдиза дар майрача лаьчан дар санна доза хьа бІарахъа-жар. Из дар 1918 шера ав-густ болалуш. Владикавказе а казанний станицашка а гІеттар контрреволюционни-мятеж. Снабенна царех дІа-кхийтар тайп - тайпара «со-циалисташ» — эсераш, мень-шевикаш, къаьхьагама наьха а Советски Іаьдала а шовш Іалъамате чІоаГІа доттагІай да яьхараш. Мятежникаша дерхІар большевикаш дІабах-ха, хьо ве, ух датабар ре-волюционни халкъа хьаьнъал дола корта баккха.

Тхіттача балха техар хІа-ма. Владикавказа моастагІш-та кара яхьлар. Мятежни станицаша шовй гона юкъе лаьпар ГІалгІайче. Цу Іалъа-мате кхераме а бекткочаме а Ворла минутанаь, а бола хоам «Іаьдал кІаман совет» салаш хиннар «нейтралитет» лелае эттар, боккъалгаш аьлча. мя-тежникаша хьалловацар, нарех лог лаьаш. Цу хана, цу отъ-лайнача, сий доалача нахата хьаттъ хІама доаш, хьо ве-та тхо долча, ГІалгІай халкъ долча.

На тар 9 августа геттара Іура Мочкьий - Юрта. Моа-стагІий митехаь а хьо тхо долча Іаьдал а, бола хоам тІеа сегача санна ду сахьате Іадабаккар юртанна:

— Іаьржакинеза. ГІулаьх ехкеаме эийзад, — аьнаш болЬ нах Мочкьий - Юртага-хьа болабелар.

Хіаа, тха хьамсара бьчча. хьо банъьар цу бирсача са-ЦІа. Іоаргта хьаьнъаза ца хьожаш, ЗІамига гІалгІай хайкъ Іа ахачоа тІехьадь-лар. ГІъаьхьагама хьалъьо ца ГІалгІай ГІаЬчаь сат хоастаг-вергвар. ХІаизадиа хиннадан кІаьхьагама наьха шоаех бола тешам бов па беш дола Іаь-лал. паччаьхьаш. партн. цу ахача тешаьна Іаьрока тийна-болх па беш. ихьметтел аьхьаша санна цар ух ГІалгІай па беш. Тхоай безам, тешам дола большевикаша. Іабеьл-ба, дегаша оахоша кхета-ьадна: парте, кІезнига дукха а ух-ьЬоьачуйна, ух кІан-та, ух ломана тара болча нахах латташ йолча парте ie-хабергбан къаьхьагІкой, дерри-на ьаьнна па деи дутургдап, дІаболлабь тІом котало ца йоаккхаш бутургбоц авьна хеташ.

Мочкьий - Юрта хинна ми-тинг ловцаа яр. Ухъаза хьа-йир штаб, вІашагІгьехкар отт-рядаш, ерригача юрташна хоам нйша нах базийтар-ха приназаГІа а Іа кулгал-деш а гервада, ГІирсаца кийчбенна нах Владикавказ-гахьа бахар, мятежни стани-цашта го бир.

Цхьа яйира а далалехьа — мятеж йохайир. Дерриа Іъа-дал большевикий Советайна кхаьъьар. Оаг1ача ГІа-ккоьчашкилар пъеча, миска-ча къаьхьегамхошта - гІалгІашта далгалаттар; тха тІоай хинна лаьтта тха къаьхьегама кул-гашна кхаьчар. ТІаьдача бабдеча, яГоврга чІожашна-да бабна, 12 заар гІалгІай дезал. Эса чІожера Іовра-бабита, шоай дай, даьдай паччаьхь лелхабь арабйкъа-ча хьаьнъала лаьтта кхаьнъаь-чар.

ГІалгІай оалламашна вуьцаш цІ мара турпал хиннаш, цун цІи Терсмйал хинна-ча. Цо беш хиннар а, цунна дагадалларр а дучъал цкъа ХІама маза хиннадан: миска-ча чІоже моастагІа воагІарг-воанаш, цига чувоаллача док-кхерТІой дехкийга, маха цун сий а доккхаш а деи хІам-ма из хиларах.

ГІалгІай халкъа истоге хІанн хьаьхинна керда, бо-хьошна вола турпал кхертІой чІоже, кортамкъьаьле доаш, дай вахар гонкаш дьаьх халка цигара аралдаккха; пе-рача малхо сийрда яьккхача этагІе, кортамчІка а, иразе а, боьхьона сага ачнан дола ГІалгІай ГІаЬчаь сат хоастаг-Іохоздаьр. Дуне мел латтъча хана тха халкъа Іалъамате кІаьхьагама наьха шоаех бола тешам бов па беш дола Іаь-лал. паччаьхьаш. партн. цу ахача тешаьна Іаьрока тийна-болх па беш. ихьметтел аьхьаша санна цар ух ГІалгІай па беш. Тхоай безам, тешам дола большевикаша. Іабеьл-ба, дегаша оахоша кхета-ьадна: парте, кІезнига дукха а ух-ьЬоьачуйна, ух кІан-

СССР 50 шу дизара цІеранІа Грозненски химически заводе цехшта юкъе дикгІа доаргІаяцаш цаг 8 ЛЬ 17-18 йолча цеза коллектив. Цъьаха-ха бутт дІабахийтад цо ший дехкараш дикка тІехихоачаш ца деш. Уж толамаш доахача

Вай — интернационалисташ

ДУКХАВЕЗА НУС

«Лийрхіар хиннадан, дегІар марал», — йоаг хаІиъа кино. Цу кицо ма яххара, вахар хилар Валентина Сергеенай а. Иухиш йоагІа Ваіаг бІаьнг цаьнг хьатт-бохахма профессена дар. Хіана аьлча, цун дай а ахархоч хиннаб. Из изъвш хиначуь Наурски районерга Николаевская яхача станице мел бахьараш лаьттанна, комсаш кхеаца гІулакх до-лаьар бар. ТІаьхьа мишта, хІа-на кораладар Валентина Сергеенаьс хьекархочун профессеи? Мишта ийсделарр ший деша хиннача юртахочунга а ца йодаш, гІалгІай ЗІамсараца мавре яхар? Уж хаттараш аз шийга дича, еда а къежа, це-нана гІалгІай меттала аьлар цо:

— Са вахаре хиннар-м та-машийна хІама дан! Хіаьта а ЗІа хаттара моз дала хьо-жаргьа со. Вай мехка тІом хиннача шерашна ворхІ-бархІ цу дайна йиггг яр со. Тха цІен со мара кхы бер дацар. Тха да Сергей Иванович Дрогинов «Кур-ская дуга» яхача моттгге тІем-ти найра. Цун вагар Іоогіа ала гайра са на-нас — Евдокия Васильев-на. Со кхоабаш жерал йисар из, ше пенсе ихьхала стаиицаеца. Іоаш кхаьъьа-бинь. ТІом чакхбаханача ше-рашна, масеанахьа-санна, ха-ла бахар тха станичинаш а. Къаьхьара из ДІаЛоаш-вар — зЗамигбар а вокхха-вар а — шевар кхаІ тІа болх бен хулар-боад ойзала-балаьцаца, ХІаьта нагий ре-раш цхьан цІаргІа хиларг, царгга ЗІаргІахха юхе вок-хІа а ло-алоаой итт-шийга бер-ганна. Вахар-ваха, ма-нан цанга хьоашш а ял хІа-ма кийчьеш а хулар со. Тайп-тайпара ловзаьар до-ла оаза. Вераша къьаста дуккагІа дезар «хьехархочун доаг ловзар. Мамай Іоь-кьой йоаца ЗІаргсбаьнаш а реяе, цун ишшьеша юбна а ТІайийхе, кинжйка бе а делле. ДІаэттача, сох бокъонца йола хьекехоху хехар царна. Хіала сина дуьхьа дика никкнаш цу хана. Цудухьа сакъьдйаме книжка тхоашта юралича гІалдоаар шевар. Дъьаяе, дикаЛа дешь хоа-чо, Іодешар, воахар лаДъ-гІар.

«Тха хьехархо» аьнна цІи ДІаэгар са бераита юкъе. Хіаьта дагаза-ма боттгенна профессеца безам бар са. Цхьабаьхьа, школа йьккха ялча, соца цхьана дена яьГІа-на Ьйгго Грозненски педучи-лище деша документаш ла-чуделар. Хьехархо хила ловш яр на Іоагіа. Цунах хьаста безам боацаш, со-ца педучилище яхар. Хіана со сайна. Наурски районе шко-ле хьехаЬ и из.

— ТІаннах хьо мишта ийбьелар Тіой-Юрта? — хетт аз.

— Со уклава болх бе хьо-жайна йийца дина. Цу хана денз, тхъаьи лах шера ях-хьаннарча классашна хьь-хаьр Іа.

Валентина Сергеевна ТІой-Юрта ях а болх бе а сацара бахьанаш кхы да. Уклава из балха хьахьоно-хьина цунах цхьа школ болх бен вар ГІалгІай Аьмс-гат Касиев Хожг-Ахьмад. Шоайла баЙза а безабсина а мар-сеаг хиларг царех.

— Дрогиновгар цІенца, тІом хьале денз хьошлал ле-ладеш хиннаб Толстой-Юр-тара ноахчий. Со зЗамига йолча ужаш, тха тІом хІа-ваххалца, доттагІал леладеш вар цу юртара Сайт-Іьала яха нохчо, — цуьи хьехархочо.

— Тха, дьаьл, совгІат по-ена шалта хІанз а цІаГІа пенах хьалъулл. Контр-революционни инзанина цхьана ньюсам лоатгабеи а хиннаб уж. Хіаьта тІом хьайча, ихьана тІом тІа а ма-хар уж шиъ Цигара юха а сахиннар. Цудухьа сонен са наиаеи ЗІаманаи баьнаьо пІанкха новкъа эттанц. Хіаьта сона хьалкхийача мехкарех цхьабаргІа-м со маьре. Йолаш боххар: сиб-де, кІезнига уйла с, хала ма дий ГІалгІай Іаьлаллаш, ловргдап Іа! Хіаьта а сай лего нчар дар аз, дехьо а ьЬиъаяь, Дина дах тхо Хож-Ахьмадаца, пІанкха барта дицдаеначу, хьо ве-та, тхо ма-шийна, ГІалгІай Іаьдал, ловргдап Іа! Хіаьта а сай лего нчар дар аз, дехьо а ьЬиъаяь, Дина дах тхо Хож-Ахьмадаца, пІанкха барта диззза даеча а ловцаш, хьи-нарг хьаьхьаеаш из. Цудухьа пекерча дуниехь ГІалгІай доалаш а, цхьа доаргІа ЗІоаяа ба болхдой кІезнига бан ухъаза. Цунах ший а аппаратчик Ш. С. Ду-заева. Ший профессеех Іъех-дика хьетаьш массехх мотгге болх бе хозш и из. Даим социалистически яхье хьал-

СУРТА ТІА; аппаратчик Ш. Дудаева.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

БУРОВИКИЙ ТОЛАМАШ

ЭРГАЛОНАШ ЕЛГА СИХДАРА НАЬКЪАГІА

КЕРДА МУЛАШ ДОАХАШ...

ШийталлаГІча пятилетка хьалхарча шера план хаьал хьалха ихоачаньяра шерра соцналистически зьяь йоаржа-ьяча Старогрозненски бурув тохара балхий бурудеттарга-ша сквзжинаш йоЬхача балха юкъенчьел йоаргеи тІехйоаргеи бурув тохара балхий бурудеттарга-шагІйолда методаш. ЧоагІаьлл кхьаьгамеи производствен-ни писпилина, балха дацаь-йа, нйбе болга хьала бурувой оборудованеки. Цудухьа ух ухх шера вай республикерча УБР коллективаша юкъе хьаьхха социалистически яхье хьалха хьатт хьаьбо-ГІа ух. Цъьакха бутт дІабахийтабаш цар иоаш ГІаййа дехкараш тІехихоачаш па деш. Ер шу долладеча дире-ктора коммуниста Дедаев Ив-рахІим Магомедовича (цун, на ух деношка Къаьхьагама Цеча Байраька орден ешай), — хьала хиннача «ГойтІий-ский» совхоза хьайбай боа-кам воча хьал тІа хІама ар-ттаваь. Цар керттера бьаьнаш да: ферме кхьаьгам ледара вІаиттехьбаккар, хьанна яргйоаца кхъьагамёи лаьр-хІар кхоачашдарен дисципи-лина ца хилар, геттара тес-са бина племенной болхи учети, хала кхъьаьга деазча балхашта механнзаци ева дола ихоачамбоашдаш, къа-хьегамаш ца дар ца гІолл-да. Іоагіа лоГъьлар, хІама ер, доакъъа хуоачамбоашш хилар а долаш дуЛхоа ваь-пайла ца эцар а.

Хіаьта хьалха хиннача «ГойтІий-ский» совхоз» ц1ерхьа публике хьалхарчарца хьал-йир проектировщикаша лаьр-хІачоГІа дерригача халача балхашта механизаци ерйо-ла, дишйбола оагІа Іолмаша карагІадьнйаранн юкъехьор-дола шурий комплекс. Бан-да, боахама доал па дьаЛа паха комплекс пьяхаш ца-ювцарал совгІа кхы пайда боанача ньккхар. Ишта хьаьъ помещенеш мъьнарчарех сенна мара жьы пайда ца-ьаьнна. Хіаьта доакъа-на кийсдьа доакъар да-лар-м цига диндена хІама дар. Шура яккхарен пачча-хьаннена дІаларен ешаш-на ладдаяза ихоачаньяпар. Дукха, доахан памогаш дар, Іахар дусар, Іаьсий довра, Наха алаш кІезнга дар. Цу-ьуйна балхара дукха дІабуь-дар нех.

— 1965 шера 600 Іаттах кІаранерага юккъера лоар-хІап 1670 килограмм мара шура яккхинна. Из а дина яцар. Шура яккхарга дІадо-дар цу тІагІолла дунхадар.

ХьайбаЬ ишттача хьал тІара кІалхардаха дезаш дар, ихоачамбоашдаш дІа а доа-хаш, дииза дисараш ихоачан а деш. Вешта аьлча болх бе дезаш бар парте XXVII съезда решеннца ДІадехарашна хьежжка.

— ВІашагІтехача боахаме хьайбаш во кхоьбйина хьала вина болаш дац, — йоаг хьайбай боахама нуглаьлар-ца образованеГІа ветеринарни-дор волча Талгаев Мохььад-ТІайхІара. Эхь ма дий тхона хьайбай боахам дац па яВбча, КПСС ЦК. ССР Министрий Совета. ВЦСПС. ВЛКСМ цК карара кара тела Це байранх а лелаеш.

Иис бетта паччахьалхенна шура ДІалйара пІан тІех-ихоачаньяЬ. Дукхагіа йоаяих шура. Из баайсни хьоанала-та кхоачаньй эстара хьалха. Йоккъера лаьрхІа Іаттарга йоаяих шура йыгга яГх кІелорга-мал совгІа я. Из тІехь-тІе-ьа дукхагІа а хул. Доахан тоавлуш да. Мепа дац.

Нахх безамёгІа бу болх. бІубенна ба цкоай инаах. По-точно-цеховой метод юкъе-йоалае, шин сменагІа болх бе гІерт, учете порядок от-ганьй. Хдлуш ТІойГІенной къьаьгама дисциплина. Хьай-баш леладеларца духхагІа алаяе доагІа.

— Коллективаш подряд юкъейоалае ха этгай вайна а, — аьнар собране йоккха оаш йолча доярка Исаковна Хеде. — Вай 27 бри-гада цхьан нарадагІа болх бен ма йий, хозрасчета тІа а. а.

Кхычарна хьоккан а цу дезала подряд дІайолайир цо. Цуьна болх бен ба цу мех-карий Айсет. Есита, Хьава, Вьаьнига къачъалца доахан дІайпнад цу звеноС, баьнда хІанзарга нормагІа уж кІезн-га да. Доахан деттар тІехь дукха балхан куотаца ле-ладеш да. КПСС членкарга кандидат йолла Ингараева На-таша а санна, уьх шера хІа-на Іаттагара 2.5 эзар кило-грамм шура яккха гІеттг Ис-нова а. Хіаьта совхозе юк-ъера лаьрхІача Хьава Іаттага-ра уьх шера 2200 кило-грамм шура яккха зерл.

КАГИРХОША НОВКЪОСТАЛ ДУ

Совхозе традиция а хинна ДІаэттад мхьчахьара нах а ца лелаш, шоай кадраш кийчьелга. Совхозо шефал ле-ладу моттигерча юкъерча пикопана, хІаьта школе вІа-шагІтеха я совхоза новьъос-тал деш йола дешархой про-изводственни бригада. Из а я подригадга болх беш. Йок-хагІча классашкарга деша-рхоша Іомаю юрта боахама профессеш — механизаторий, баьлдаьараьн кхедерий, ялат дувриЙ говзалаш, кхыярш. Цудухьа школа йнстеньккха-ча аттестатаца ццлла де-ьаьнна боахама профес-сеи Іомаь специалист ух-ларах лоца удостоверенп а.

Ишгта хьаддуз совхоза болхлой мугІаьш кьонача болхлоша. Школа йнстеньк-хаьрех дахнел собобраи сон-хозе балха отт.

Хьалхедеге 140 Іаса хьь-нйдадар оаха.— яхаш дьяь-зеньеьой йолча комсомолиас Тахаева Мадинас. Уж док-кха а кхилийча, хьаьнъедар-ца ДІаЛуеннад оаха. Хіаьта шо-мётта хьаийнад керда Іолаь Іаьсий. Уж тЬера ца доялий-таш доакха а хулийтарга.

— Бераша доккха новкъос-тал деш совхоз ю-ьа Іаьдал-да бараба. Цар хьалхедета Іьа-сех хьакул яхы тІа а доа-хан.

ХІАЬТА А КЕРТТЕРА ДАР ДОАКЪАР ДА

Совхозаи вІашагІтехачуя тІехьаргІа кхъьагам цехьой хьисапе вІашгтехбабькихаб. Ишгта доакъар яийчьел йола ГІалгІай Аьмс-гат, ком-мунист Аслаханов керте з отгавль. Цига я Катерманов Хаипашаси Аюбов Балаудеп кулгаделп йолла цун бригада. Кора бригаде 15 механиза-тор ва, мел эшаш йола тех-ника я йолаш.

Цехе я 4 гусеничин, 23 чаркаи йола. 2 «К-701» яха, Т-150 — ихх трактораш, цига тІехьатосса тІехьаяр.

Доакъар яийчьераш 617 гектара тІа люперна, 438 гектара тІа хьаннаш, 154 гектара тІа доакъара свек-лаш, 196 гектара тІа кхы-йола доакъара культурап хьаллкхедай.

Ахка декъа лаьтта долла-ше а 9200 центнер люцерна дина йоа, планал 2200 цен-нер дукхагІа яийчьел, 5 эзар центнер сенани. 35 эзар центнер силоси еллай.

Цул совгІа. 60 эзар центнер доакъара свеклан чуйнай. 4300 центнер бола-хьоар дахнкхар (10 эзар цент-нер хьоар паччахьалхенна дІаденнад), 5 эзар центнер хьаннний концентраш нийчьай-ш.

— Уж шера оаха дина хьалхедеар гураха дийна ялат, — йоаг И. Дедаева.— Юккъера доархІаи геттара тІара 43,5 центнер яьк-хьар. Хіаьта нтгесенни тех-нологеГІа 160 гектара тІа хьалхедаьча хІара гектара тІара яьлар 53 центнер.

Хьаннйаш а тІехьа лаьр-хІача хІара гектара тІара 51,8 центнер ялат чуийнар Йшгрдаеп Мусаев нуглаьле-ча бригадо, вепта аьлча пла-ьалат 11,8 центнер дукхагІа. Хіаьта 11 пятилетке гектара тІара 39 центнер мара яьк-хьаннар.

Паччахьалхенн амбаршна тессар 40300 центнер ялат, планал 8300 центнер цу-ьуйна. Цуз совгІа паччаь-хьалнтенна ДІадучча фупа лаьрхІа ДІаелар 2270 цент-нер гибридни хьаннйаш. Цо-тессара хьалурья дукхагІа ЗІоаяеиорм.

Ялат яхедеранна ВІашка а тоІедеш. паччаь а ен 30 эзар центнер дика та кийч-дьаь, на аогІаш дьа ДІа а оатгалад МТФ-ьа яхье. Из, моаяапа ихьана ийй а деш, доахана дуадергда.

Хьаббаш леладеранеи культурап кхсерарнеи ГІа-Терута къьаьгама ГІалгІай Іаьдал-да, шоай ГІайбоаГича балхаш. Цар хьалхедета Іьа-сех хьакул яхы тІа а доа-хан.

ХІАЬТА А КЕРТТЕРА ДАР ДОАКЪАР ДА

Совхозаи вІашагІтехачуя тІехьаргІа кхъьагам цехьой хьисапе вІашгтехбабькихаб. Ишгта доакъар яийчьел йола ГІалгІай Аьмс-гат, ком-мунист Аслаханов керте з отгавль. Цига я Катерманов Хаипашаси Аюбов Балаудеп кулгаделп йолла цун бригада. Кора бригаде 15 механиза-тор ва, мел эшаш йола тех-ника я йолаш.

Цехе я 4 гусеничин, 23 чаркаи йола. 2 «К-701» яха, Т-150 — ихх трактораш, цига тІехьатосса тІехьаяр.

Доакъар яийчьераш 617 гектара тІа люперна, 438 гектара тІа хьаннаш, 154 гектара тІа доакъара свек-лаш, 196 гектара тІа кхы-йола доакъара культурап хьаллкхедай.

Ахка декъа лаьтта долла-ше а 9200 центнер люцерна дина йоа, планал 2200 цен-нер дукхагІа яийчьел, 5 эзар центнер сенани. 35 эзар центнер силоси еллай.

Цул совгІа. 60 эзар центнер доакъара свеклан чуийнай. 4300 центнер бола-хьоар дахнкхар (10 эзар цент-нер хьоар паччахьалхенна

Ваьнна, ваьнна деза халкъа хьекаш вола саг.

— Мишгай цу сага цІи?

— ХІа гІертар гІалгІай къе-хой.

— Оржоникидзе.

Сихача тъьамашца, юртара ю юрта доалаш, дІахезар на-йисе йолча цу сагах, боль-шевикех дола халкъа бандага-да дош.

Бакъда, халлъо кхыча тай-пара, шийна дего хьекача бесса йоаккхар цун цІи.

— Іаьржакинез, «Іаьржа ваь» яхнлга, къекой аьла, миский, пІалбйсарий баьчча яхьлга дар из. Цу хана денз ГІалгІай къаьхьагама хьамсара хилар из цІи, байрах ханна дІаэттар.

ХЬАДАЬККХА ЛАЬТТА

Тха халкъа цІаккха дин-дургдап, цкъа, боьхьона Со-ветий Іаьдал чІоаГІеттача хана, тха дегаш Іоаалаш-ладуучаш Іа аьнна дешаш.

— Сона дагадоагІа, аьлар Іа, — Терски республ1ка хІ-ъаьккаш ГІ съезд чакхйолу-лача хана Іалъамате чІоаГІа кхерам тхона тІабессача хана, из ар-ру чІурдар, малагІа котаърга цо хозо йоІа кхерам хь. тхона тІехьа наьх па боалача хана, оаалуш тхогаьа кьыйна юьх. Цу хана гІалгІай тха-гача халкъо ХІуллаьлар Со-ветий Іаьдал.

Цу хана денз. Іадьлъмате доккха сонгІат санна, тхона дегаІина леллаш оаха. Сергго уж тха дешаш.

Селхан из хилча санна, цу хана денз 18 шу дьаьнадале тха. Къона кІант вар хьо цу хана, Сергго, ШепгІ Іайбо цу хана сирьъьнцар хьа хьайбаь-ча керта мосаш, баьнда. баьчча йІоаграча хьаьнъазах хьалдиза дар майрача лаьчан дар санна доза хьа бІарахъа-жар. Из дар 1918 шера ав-густ болалуш. Владикавказе а казанний станицашка а гІеттар контрреволюционни мятеж. Снабенна царех дІа-кхийтар тайп - тайпара «со-циалисташ» — эсераш, мень-шевикаш, къаьхьагама наьха а Советски Іаьдала а шовш Іалъамате чІоаГІа доттагІай да яьхараш. Мятежникаша дерхІар большевикаш дІабах-ха, хьо ве, ух датабар ре-волюционни халкъа хьаьнъал дола корта баккха.

Тхіттача балха техар хІа-ма. Владикавказа моастагІш-та кара яхьлар. Мятежни станицаша шовй гона юкъе лаьпар ГІалгІайче. Цу Іалъа-мате кхераме а бекткочаме а Ворла минутанаь, а бола хоам «Іаьдал кІаман совет» салаш хиннар «нейтралитет» лелае эттар, боккъалгаш аьлча. мя-тежникаша хьалловацар, нарех лог лаьаш. Цу хана, цу отъ-лайнача, сий доалача нахата хьаттъ хІама доаш, хьо ве-та тхо долча, ГІалгІай халкъ долча.

На тар 9 августа геттара Іура Мочкьий - Юрта. МоастагІий митехаь а хьо тхо долча Іаьдал а, бола хоам тІеа сегача санна ду сахьате Іадабаккар юртанна:

— Іаьржакинеза. ГІулаьх ехкеаме эийзад, — аьнаш болЬ нах Мочкьий - Юрта-гахьа болабелар.

Хіаа, тха хьамсара бьчча. хьо банъьар цу бирсача са-ЦІа. Іоаргта хьаьнъаза ца хьожаш, ЗІамига гІалгІай хайкъ Іа ахачоа тІехьадь-лар. ГІъаьхьагама хьалъьо ца ГІалгІай ГІаЬчаь сат хоастаг-вергвар. ХІаизадиа хиннадан кІаьхьагама наьха шоаех бола тешам бов па беш дола Іаь-лал. паччаьхьаш. партн. цу ахача тешаьна Іаьрока тийна-болх па беш. ихьметтел аьхьаша санна цар ух ГІалгІай па беш. Тхоай безам, тешам дола большевикаша. Іабеьл-ба, дегаша оахоша кхета-ьадна: парте, кІезнига дукха а ух-ьЬоьачуйна, ух кІан-

СССР 50 шу дизара цІеранІа Грозненски химически заводе цехшта юкъе дикгІа доаргІаяцаш цаг 8 ЛЬ 17-18 йолча цеза коллектив. Цъьаха-ха бутт дІабахийтад цо ший дехкараш дикка тІехихоачаш ца деш. Уж толамаш доахача

Вай — интернационалисташ

ДУКХАВЕЗА НУС

«Лийрхіар хиннадан, дегІар марал», — йоаг хаІиъа кино. Цу кицо ма яххара, вахар хилар Валентина Сергеенай а. Иухиш йоагІа Ваіаг бІаьнг цаьнг хьатт-бохахма профессеца безам бар са. Цхьабаьхьа, школа йьккха ялча, соца цхьана дена яьГІа-на Ьйгго Грозненски педучи-лище деша документаш ла-чуделар. Хьехархо хила ловш яр на Іоагіа. Цунах хьаста безам боацаш, со-ца педучилище яхар. Хіана со сайна. Наурски районе шко-ле хьехаЬ и из.

— ТІаннах хьо мишта ийбьелар Тіой-Юрта? — хетт аз.

— Со уклава болх бе хьо-жайна йийца дина. Цу хана денз, тхъаьи лах шера ях-хьаннарча классашна хьь-хаьр Іа.

Валентина Сергеевна ТІой-Юрта ях а болх бе а сацара бахьанаш кхы да. Уклава из балха хьахьоно-хьина цунах цхьа школ болх бен вар ГІалгІай Аьмс-гат Касиев Хожг-Ахьмад. Шоайла баЙза а безабсина а мар-сеаг хиларг царех.

— Дрогиновгар цІенца, тІом хьале денз хьошлал ле-ладеш хиннаб Толстой-Юр-тара ноахчий. Со зЗамига йолча ужаш, тха тІом хІа-ваххалца, доттагІал леладеш вар цу юртара Сайт-Іьала яха нохчо, — цуьи хьехархочо.

— Тха, дьаьл, совгІат по-ена шалта хІанз а цІаГІа пенах хьалъулл. Контр-революционни инзанина цхьана ньюсам лоатгабеи а хиннаб уж. Хіаьта тІом хьайча, ихьана тІом тІа а ма-хар уж шиъ Цигара юха а сахиннар. Цудухьа сонен са наиаеи ЗІаманаи баьнаьо пІанкха новкъа эттанц. Хіаьта сона хьалкхийача мехкарех цхьабаргІа-м со маьре. Йолаш боххар: сиб-де, кІезнига уйла с, хала ма дий ГІалгІай Іаьлаллаш, ловргдап Іа! Хіаьта а сай лего нчар дар аз, дехьо а ьЬиъаяь, Дина дах тхо Хож-Ахьмадаца, пІанкха барта дицдаеначу, хьо ве-та, тхо ма-шийна, ГІалгІай Іаьдал, ловргдап Іа! Хіаьта а сай лего нчар дар аз, дехьо а ьЬиъаяь, Дина дах тхо Хож-Ахьмадаца, пІанкха барта диззза даеча а ловцаш, хьи-нарг хьаьхьаеаш из. Цудухьа пекерча дуниехь ГІалгІай доалаш а, цхьа доаргІа ЗІоаяа ба болхдой кІезнига бан ухъаза. Цунах ший а аппаратчик Ш. С. Ду-заева. Ший профессеех Іъех-дика хьетаьш массехх мотгге болх бе хозш и из. Даим социалистически яхье хьал-

СУРТА ТІА; аппаратчик Ш. Дудаева.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

БУРОВИКИЙ ТОЛАМАШ

ЭРГАЛОНАШ ЕЛГА СИХДАРА НАЬКЪАГІА

КЕРДА МУЛАШ ДОАХАШ...

ШийталлаГІча пятилетка хьалхарча шера план хаьал хьалха ихоачаньяра шерра соцналистически зьяь йоаржа-ьяча Старогрозненски бурув тохара балхий бурудеттарга-ша сквзжинаш йоЬхача балха юкъенчьел йоаргеи тІехйоаргеи бурув тохара балхий бурудеттарга-шагІйолда методаш. ЧоагІаьлл кхьаьгамеи производствен-ни писпилина, балха дацаь-йа, нйбе болга хьала бурувой оборудованеки. Цудухьа ух ухх шера вай республикерча УБР коллективаша юкъе хьаьхха социалистически яхье хьалха хьатт хьаьбо-ГІа ух. Цъьакха бутт дІабахийтабаш цар иоаш ГІаййа дехкараш тІехихоачаш па деш. Ер шу долладеча дире-ктора коммуниста Дедаев Ив-рахІим Магомедовича (цун, на ух деношка Къаьхьагама Цеча Байраька орден ешай), — хьала хиннача «ГойтІий-ский» совхоза хьайбай боа-кам воча хьал тІа хІама ар-ттаваь. Цар керттера бьаьнаш да: ферме кхьаьгам ледара вІаиттехьбаккар, хьанна яргйоаца кхъьагамёи лаьр-хІар кхоач

ДОТТАГIА А ХЬЕХАРХО А

(«СЕЛАIАД» ЯХАЧА ЖУРНАЛАХ)

«Селаiад». Нохчийн меттала «Стелаiад», «Нохчийн а гIалгIай а меттала ара дувсурда уж журналаш». Уж дешаш да уж деношка вахвахана хьакоман. Нохчийн а гIалгIай а меттала берий журналаш хьакулар — Iалъмате доккха маIах долаш гIулакех да. Цу гIулакха чIоагIа разах хинна пхоьIна кхаьн доах журналий хургболча дешархошца уж мишта та хила деза, цар чулоацам мишта хила беза, мел я мар объем, масса - масса номер аразаргIа шера, бетта — уж а яхьы а да хаттараш. Цу деррига хаттаршта жоп дала ота дац, царна дизза жоп лургда журналаца шоашт, уж яралуьла доделеча. Хьаьта а хIана са бевзи бар царех лаьца маьс-сех доп ала.

Этгара хьалха белгалдаккха дов1а, уж журналаш арахецар, парте XXVII съезда - сочIамаш тIа дIахьаьжа да мел хиллара, хьаттанхчуьн йоагIа тIехье дог-уйла тIена йолаш, уйайца ахетам болаш, уналдIена болаш хьа-кхетам литературен ие-кусствон дегIайолалларан партеи - паччьалхенан оьнаш хилдан еча йоаIонний да-кьа хIара.

Уж деношка дукха кьхаташ а телеграммаш ух журналий редакцера, редакце коллективна а цун хургбоначаьрна а, дешархоша а дакъа лаьца бувцан. Кхьаьста белгала а деза а да тхона КПСС Нохч-ГIалгIай обномагара деш кхьаьст. Цу тIа езаш: «Нохчийн гIалгIайн меттала аравуьлу журналаш декъарийла ца Коммунистически паотеи советски хIокхеи тIуьнакха тешаме хIинхьаьжабара новкъосташ де».

Парте областной комитет шен йоацIан тешаш я «Стелаiад» — «Селаiад» журналана дикагIоьла литератураши художникаши тешаш Чоозаргьялараь, кьонча дешархоша царех боьлхуьнаш воле хургIа а хьекхаро а хургхьарах, цо доагIа а доагIан юкъара сий доаккхаргIарах». Цу денашца хьаьжа мел доаIонний дешархошца а да журналаца Iабахьа беза болх.

Дера тоам беш да «Мурнилка» журнало лайта жоп-пикха журнало. Цо журнало ма хет, вай мехкара барт болча безамерча берий газетан журналийн дендар айгIанга ооцIар — «Стелаiад» а, «Селаiад» ткахинна, — ялаш, шиу цо. — «Мурнилка» журнало я Мурнилка турилаллочо - а доккха цIеI хеташ тIаьа яз кхы.

Редакцена чоагIIа хозахIитар нохчийн ГIалгIай йоазонхоцIара а Нохч-ГIалгIай тенгийн театрера, Зсамбабе Махмудагера а, Гаиязитов Расулгагера а журналий пIераIа а Iайгка Берегговойчара СССР летчикий-космонавтий пIераIа дешаца коврдала дешаш, «СССР летчикашта - космонавташта чIоагIа тоам хилар бонцаьча лоарIаме гIулакх «Стелаiад» журналан нохчийн ГIалгIайн меттала аравоаллагIа дIахьйча, — яхаш, яздо новкъосташ Береговойс.

Тхо кIоаргга тешна да, тIахкуьш йоагIа тIехье комкомунистически кхетам болаш хьалхIера, вай Советски паччьалхенан халкъашта юкъера дохаррдоца доттагIаш чоагIдара дохкий толамаш цо доахаргIалараш, а дешархошца.

Дика дош, дувца а эцIан, дукхача маьха да, нагахь санна шиъ ханачьа, вешта ГIалгIай а меттала берий журналаш хьакулар — Iалъмате доккха маIах долаш гIулакех да. Цу гIулакха чIоагIа разах хинна пхоьIна кхаьн доах журналий хургболча дешархоша, уж мишта та хила деза, цар чулоацам мишта хила беза, мел я мар объем, масса - масса номер аразаргIа шера, бетта — уж а яхьы а да хаттараш. Цу деррига хаттаршта жоп дала ота дац, царна дизза жоп лургда журналаца шоашт, уж яралуьла доделеча. Хьаьта а хIана са бевзи бар царех лаьца маьс-сех доп ала.

Этгара хьалха белгалдаккха дов1а, уж журналаш арахецар, парте XXVII съезда - сочIамаш тIа дIахьаьжа да мел хиллара, хьаттанхчуьн йоагIа тIехье дог-уйла тIена йолаш, уйайца ахетам болаш, уналдIена болаш хьакхетам литературен ие-кусствон дегIайолалларан партеи - паччьалхенан оьнаш хилдан еча йоаIонний да-кьа хIара.

Уж деношка дукхача кьхаташ а телеграммаш ух журналий редакцера, редакце коллективна а цун хургбоначаьрна а, дешархоша а дакъа лаьца маьс-сех доп ала.

Этгара хьалха белгалдаккха, Iабахьа беза болх.

Дера тоам беш да «Мурнилка» журнало лайта жоп-пикха журнало. Цо журнало ма хет, вай мехкара барт болча безамерча берий газетан журналийн дендар айгIанга ооцIар — «Стелаiад» а, «Селаiад» ткахинна, — ялаш, шиу цо. — «Мурнилка» журнало я Мурнилка турилаллочо - а доккха цIеI хеташ тIаьа яз кхы.

Редакцена чоагIIа хозахIитар нохчийн ГIалгIай тенгийн театрера, Зсамбабе Махмудагера а, Гаиязитов Расулгагера а журналий пIераIа а Iайгка Берегговойчара СССР летчикий-космонавтий пIераIа дешаца коврдала дешаш, «СССР летчикашта - космонавташта чIоагIа тоам хилар бонцаьча лоарIаме гIулакх «Стелаiад» журналан нохчийн ГIалгIайн меттала аравоаллагIа дIахьйча, — яхаш, шиу новкъосташ Береговойс.

Тхо кIоаргга тешна да, тIахкуьш йоагIа тIехье комкомунистически кхетам болаш хьалхIера, вай Советски паччьалхенан халкъашта юкъера дохаррдоца доттагIаш чоагIдара дохкий толамаш цо доахаргIалараш, а дешархоша а.

Дика дош, дувца а эцIан, дукхача маьха да, нагахь санна шиъ ханачьа, вешта ГIалгIай а меттала берий журналаш хьакулар — Iалъмате доккха маIах долаш гIулакех да. Цу гIулакха чIоагIа разах хинна пхоьIна кхаьн доах журналий хургболча дешархоша, уж мишта та хила деза, цар чулоацам мишта хила беза, мел я мар объем, масса - масса номер аразаргIа шера, бетта — уж а яхьы а да хаттараш. Цу деррига хаттаршта жоп дала ота дац, царна дизза жоп лургда журналаца шоашт, уж яралуьла доделеча. Хьаьта а хIана са бевзи бар царех лаьца маьс-сех доп ала.

Этгара хьалха белгалдаккха, Iабахьа беза болх.

Дера тоам беш да «Мурнилка» журнало лайта жоп-пикха журнало. Цо журнало ма хет, вай мехкара барт болча безамерча берий газетан журналийн дендар айгIанга ооцIар — «Стелаiад» а, «Селаiад» ткахинна, — ялаш, шиу цо. — «Мурнилка» журнало я Мурнилка турилаллочо - а доккха цIеI хеташ тIаьа яз кхы.

Редакцена чоагIIа хозахIитар нохчийн ГIалгIай тенгийн театрера, Зсамбабе Махмудагера а, Гаиязитов Расулгагера а журналий пIераIа а Iайгка Берегговойчара СССР летчикий-космонавтий пIераIа дешаца коврдала дешаш, «СССР летчикашта - космонавташта чIоагIа тоам хилар бонцаьча лоарIаме гIулакх «Стелаiад» журналан нохчийн ГIалгIайн меттала аравоаллагIа дIахьйча, — яхаш, шиу новкъосташ Береговойс.

Тхо кIоаргга тешна да, тIахкуьш йоагIа тIехье комкомунистически кхетам болаш хьалхIера, вай Советски паччьалхенан халкъашта юкъера дохаррдоца

Украинаски ССР Ужгорода улицашка аральнай «экспресс-дохкар» ашна йоазуьв тIадола дIа-сIа яьна киоскан, «Украина» яхача универмарга хIанзара коробейникаш ба мах бен. Городе этгара йоккхаза Денна продовгарни тIа-на инициаторашца хьа а яь, кхо чарх йоаллача велосипеда тIа оттальй компактни контейнераш, царех атта хьае биш я витрина йола йоккха йоаца прилавок. ХIара дийнахь шоай коробаш хьал а йизе, йоккха йоацача, цхьабакъа, цIагIа ошача, хIокхеи Денца продовгарни тIа мацца — галантерейни, а парфюмерни а изделешца, кьона мах бераш арабоал дукхагIа наь гулдуч моттигашка — заводий проходний йола, воказалерча майдан тIа, ветеранаин пенсионерашн бахача.

Кердача хьисане мах бадар пайда боалилга гуш да. Кагий хIамаш йохкаш хIара дийнахь «экспресс-павильонашка» 300 сомага дIакхоачаш мах бу.

СУРТА ТIА: «экспресс-павильоний» продавецаш хIамаш йохка арабоалаш бу.

Г. УДОВИЧЕНКО сург, ТАСС фотохроника.

ДАЬХЕН СИЙЛЕ ЛОРАЕШ

Назранерча Сийле яхача мемориала юхе командаш дIаоттаьрден митинг хиларцен дIайолаелар «Призывникаш Дейнаш» уггаьв тIема-призывкладной яхьашш. Уж хьеллаш кьамаьлаш дир Назрановски района военкома Г. Тхеменеже, ДОСААФ общества председателеа З. Даурбекова. Яхьаш хетаьнар гурахьа хулача призыва, аскаре гIулаьс де бита кагий яьс шиъ шиъ мишта кийчьабъ хьажара. Дир организаторски — районна военкомат, ВЛКСМ райком, гражданскин оборона штаб, ДОСААФ-а спортан физкультурни йола комитет.

Района ерригача школаша, СГПТУ-14, совхоз-техникума итт-итт сар чуоагIа командаш оттайьр. Яхьай программа тIе спорта тайпан латтар — 100 метр дистанцен бовдар, эламга ворхIалъбор йола топ кхосса, дуьхьаленаш болча навкъах бовдар, автомат сихха вIашагIйоллари вIашагIьжакхари, протоколаш тIайолла хар.

Вхь метр дистанцех бовдар яхьашка толам бакъкхар № 2 йолча школа дешархочо М. Чахниева, школагIа моттиге ва № 3 йолча школа винад Р. Мерешкев. Автомат вIашагIйоллари вIашагIьжакхари массера дикагIа чакхьалъхар. ДошлагIкий-Юртарча № 1 йолча школа дешархочо Ф. Чарджиева. Дуьхьаленаш йол